

GRIND

Fáa ókeyp- is mat fyri 45 milliónir krónur um árið

AVGERANDI ÍSKOYTI Grind er eitt avgerandi ískoyti til húsarhaldið hjá øllum teimum, sum ikki hava góða løn, heldur Hóraldur Joensen, granskari

Áki Bertholdsen

– Hjá nógvum húskjum kring landið, er tann ókeypis grindin, tey fáa, eitt ógvuliga virðismikið ískoyti til húsarhaldið.

Tað heldur Hóraldur Joensen, evnafrøðingur á Fróðskaparsetrinum.

Hann var á aðalfundi í Grindamannafelagnum, har hann greiddi frá teimum gagnligu evnunum, sum eru í tvøsti og spiki. Tað verður umrøtt í hinari greinini, men hann nam eisini við tann figgjarliga týdning, grind hevur fyri fólki.

Tað er vanligt at hoyra umhvørvisverndarfelagsskapir tvíhalda um, at vit hava ikki brúk fyri grind longur, tí handlarnir eru rokaðir við mati.

Men tað er evnafrøðingurin ósamdur í, og hann hevur eisini sett eitt roknistykki upp.

Drepa vit 1000 hvalir um árið, sum eru seks skinn í miðal, svarar tað til 450.000 kilo av tvøsti og spiki. Skulu vit keypa 450.000 kilo av kjøti í einum handli fyri 100 krónur kilo, hevði tað kostað 45 milliónir krónur.

Sosatt fáa vit ókeypis mat fyri 45 milliónir krónur um árið. Men fyri at kunna keypa fyri 45 milliónir krónur, skulu vit forvinna næstan 90 milliónir, tí vit skulu eisini rinda skatt av lönini.

Gamalt er, at eitt skinn av grind er 50 kilo av tvøsti og 25 kilo av spiki.

Nógv hava ikki ráð

Hóraldur Joensen vísir eisini á, at tað eru túsundtals fólk í Føroyum, sum hava so lága

Tað eru verri enn so øll, ið hava ráð til at dúva upp á handilsmat burturav

inntøku, at tey eru beinleiðis í fátækváða og hjá teimum er tað lættari sagt enn gjørt at ganga í handilin at keypa hvønn bita, sum skal á borðið.

– Tað letur seg gera hjá teimum, sum hava góðar inntøkur, men tað eru verri enn so øll, ið hava ráð til at dúva upp á handilsmat burturav, sigur Hóraldur Joensen.

Hann sigur, at tá eiga vit eisini at hugsa um, hvussu ovurdýrt tað er at seta búgv, serliga í Havn, men eisini nógva staðni á bygd

– Tað eru nógv olk, sum als ikki hava ráð til at keypa allan døgverðamat, sigur Hóraldur Joensen.

an hvalirnir í eini grind í Hvalvík í 2009, fyri kyksilvur, og í miðal høvdu teir 0,9 mikrogramm av kyksilvur fyri hvørt gramm.

Nógv kyksilvur í náttúruni

Evnafrøðingurin staðfestur eisini, at spurningurin er um kyksilvur er eitt nýtt fyribrigdi í náttúruni, ella ikki. Ein lutfalsliga nýggj kanning vísir, at tað kyksilvurið, sum endar í umhvørvinum av púra náttúrligum ávum, er eini 5000 tons um árið, men tað mannaskapta kyksilvurið, sum endar í náttúruni, er 2000 tons um árið, sigur Hóraldur Joensen.

– Sostatt er tað náttúrliga útlátið av kyksilvuri nógvar ferðir størri enn tað mannaskapta, staðfestur hann.

Hann vísir eisini á, at nýliga vóru rovíni av einum barduhvali, sum hevði ligið 1000 ár í permafrosti, funnin í Alaska og hann hevði áleið somu nøgdir av kyksilvuri í sær, sum barduhvalar hava í dag.

Sera vánalig alternativ til grind

Hóraldur Joensen staðfestur, at kunnu vit ikki eta grind, skulu vit eta okkurt annað, tí onkrum skulu vit liva av. Og tað kann so enda við, at tað burgarar, pitsur, pylsur, og aðrar skundverðar, sodavatn, lysti-meti, søtmeti.

– Tað er eitt sera vánaligt alternativ, tí tað er alt ov feitt, og nógv av tí er eisini alt ov søtt og tað loypir ólag á mannakroppin. Eitt nú kann tað elva til bruna í æðraskipanini og tað órógvar bakteriufloruna í maganum og hon hevur rættiliga stóran týdning fyri heilsustøðuna. Kemur ólag á bakterufloruna kann tað elva til trupulleikar av nógvum ymsum slagi, eitt nú diabetes og ovurfitu, fyri bara at nevna tvær.

– Tað vísir seg eisini, at heilsuligi árinini av skeivum kosti hjá einum ættarliði, arvast niður í komandi ættarlið.

Hann sigur, at vit kunnu sjálvandi eisini eta høsnarungar, svína-

Kyksilvurkanningar

Hg-kanning av smádreingi. Drongurin hevur ongantíð etið fisk, grind ella spik

Kviksilvur í blóði og hári	Tal av royndum	Títt virði	Miðal virði	Lægsta og hægsta virði
Kviksilvur við føðingina				
Blóð úr nalvastreinginum, (µg/L)	996	5.4	22.5	0.90-351
Móðir – háir (µg/g)	1019	0.7	4.21	0.17-39.1
Kviksilvur við 7 ára aldur				
Blóð (µg/L)	673	11.79	9.00	0.30-63.0
Hár (µg/g)	903	3.78	2.99	0.04-37.6
Kviksilvur við 22 ára aldur				
Blóð (µg/L)	796	3.65	2.51	0.14-46.33
Hár (µg/g)	860	1.95	0.72	0.00-14.00
Pcb við 22 ára aldur				
PCB (138+153+180)*2 (µg/g feitt)	792	0.59	0.46	0.04-4.94

Tilmælið frá umhvørvismyndugleikunum í USA, EPA, er, at nøgdin av kviksilvur í blóðinum hægst eigur at vera 5.8 µg/L og 1.2 µg/g í hári. Hetta byggja teir á kanningarúrslitini av føroyskum børnum. Viðvíkjandi markvirði fyri Pcb er støðan ikki greið, men best er, um virðini av hesum evnum eru so lág sum gjørligt.

kjót, oksakjót, og annan innfluttan mat. Men tað vísir seg, mangan, at tað er heldur ikki nummar eitt, tí tað tað er púra vanligt at brúka antibiotika í sambandi við framleiðslu av kjøti, eisini í Danmark.

– Tað er avgjørt ikki gagnligt fyri heilsuna at eta kjøt við antibiotika og eitt nú vísir tað seg í USA, at tað er beinleiðis samband ímillum nýtsluna av antibiotika í landbúnaðinum og ovurfiti hjá fólki.

– Og tað er óneyðugt at penslað heilsuligu avleiðingarnar av ovurfiti út, men diabetes, hjartatrúpl-leikar, astma, ovurviðkvæmi, krabba-mein, migrena, vánaligt svøvnlag, eru bara nakrar.

– Frukt og grønmeti er lítið mætari, tí tað vísir seg at tað er fult í týningarevnum. Frægast stendur til á tí, sum er dyrkað í Danmark, har týningarevni eru funnin í 27 prosent av grønmetinum, men hinvegin er týningarevni funnið í helvtini av tí, sum er dyrkað aðra-staðni.

Mangla gransking

Hóraldur Joensen heldur, at í roynd vita vit alt ov lítið um, akkurát, hvørji gagnlig evni eru í tvøsti og spiki, og tí heldur hann, at vit áttu at farið undir fleiri kanningar fyri at vita akkurát, hvørjar vitaminir, eru í tvøsti og spiki.

– Tað er nógv eftir at kanna, tí vit hava at kalla púra onki gjørt á hesum øki, og vit kanna heldur ikki

sambandið ímillum mat og heilsu hjá fólki.

Hann heldur eisini, at vit eiga at fáa greiði á um nakar munur er á innihaldinum av vitaminum eftir árstíðunum, og um munur er á feskum, visnaðum og turrum tvøsti.

Hann heldur eisini, at vit eiga at granska sambandið ímillum mat og heilsu hjá børnum, ungum, vaksnum og gomlum. Og at enda heldur hann, at vit eiga at seta gransking í verk fyri at vita, hvussu dálkandi evni kunnu reinsast út matvørnum.

Tey, sum hava hug at seta seg nágreiniligari inn í hesi evnini, kunnu leita sær til hesar keldur:

H.V. Kuhnleina, V. Bartheta, A. Farrena, E. Falahia, D. Leggea, O. Receveurb, P. Bertic (2006). Vitamins A, D, and E in Canadian Arctic traditional food and adult diets. Journal of Food Composition and Analysis 19 (2006) 495–506

Sridevi Devaraj,1,2 Peera Hemarajata,1,2 and James Versalovic,2. The Human Gut Microbiome and Body Metabolism: Implications for Obesity and Diabetes. Journal of Clinical Chemistry 59:4, 2013*

Pál Weihe and Høgna Debes Joensen (2012). Dietary recommendations regarding pilot whale meat and blubber in the Faroe Islands. Int J Circumpolar Health. 2012; 71: 10.3402/ijch.v71i0.18594.

Tað er eitt sera vánaligt alternativ